

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum omnia subsint diuinę prouidentię.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum omnia subsint diuinæ
prouidentie.

Thom. 1. q. 22. art. 2.

CONSEQUENTER queritur de prouidentia dei, vtrum omnia subsint diuinæ prouidentie. Et videtur quod non, quia quorum non est prudentia, non est prouidentia, quæ est pars prudentie, sed necessariorum non est prudentia, quæ est solum de contingentibus, de quibus est consilium & electio, vt patet ex 6. Ethicorum. Quum ergo in entibus multa sint necessaria, videtur quod non omnium sit prouidentia.

2. Item ad prouidentiam pertinet remotio eorum quæ impediunt à consecutione finis, sed mala impediunt à fine, ergo ad prouidentiam dei pertinet amouere mala à rebus prouisis, sed constat quod in rebus sunt multa mala, ergo non omnium est prouidentia.

3. **S**ED IN CONTRARIVM est quod dicitur Sapientia. 12. quod æqualiter est ei cura de omnibus, sed nomine curæ vel sollicitudinis significatur prouidentia, quare &c.

4. **R**ESPONSIO. Videnda sunt tria. Primum est quid sit prouidentia, & an deo conueniat. Secundum est vtrum prouidentia dei sit de omnibus. Tertium est vtrum sit de omnibus æqualiter.

5. **Q**VANTVM ad primum sciendum est quod hæc ordine se consequuntur: scientia, dispositio, prouidentia, & gubernatio, quod sic potest videri accipiendo, quod prouidentia ad prudentiam pertinet, sic autem est de deo respectu totius vniuersi, sicut est de duce respectu exercitus, vel de patre familiaris respectu domus, & primam quidem comparationem habemus ab Aristotele. 12. meta. secundam autem accipere possumus ex eadem ratione (vt patebit) prudens autem dux exercitus primo ordinat singulos de exercitu vnquemque collocans in gradu suo, & in alio ponit equitem, in alio verò peditem, & sic de aliis. Similiter & in domo bene ordinata pater familiaris primo ordinat personas domus quamlibet in gradu suo, & in alio ponit seruum, in alio uxorem, & in alio filium ordinans quod quisque agere debeat ad consequendum finem intentum, secundum sic ordinatis cõfert ea quæ sunt necessaria ad officia exequenda, & vtrunque horum supponit voluntatē & cognitionem finis, propter quem hæc ordinantur & fiunt.

6. Secundum hunc modum in toto vniuerso, est primo ordo partium secundum diuersos gradus naturarum, nam secundum nobilitatem naturæ tenet res altiore gradu, in entibus & ordinantur ad nobiliores operationes. Secundo est ibi collatio eorum quæ necessaria sunt cuiuslibet nature ad consecutionem finis per illam operationem. Ratio autem vtriusque istorum est apud Deum ab æterno, sed executio est ex tempore. Ratio igitur primi existens apud Deum, vocatur dispositio, quæ respicit ordinem partium in toto. Sed ratio secundi vocatur prouidentia, quæ est eorum quæ expediunt rei ad operationem propter consecutionem finis. Prouidus enim dicitur qui bene coniecturat de conferentibus ad finem. Executio autem primi est creatio, sed executio secundi vocatur gubernatio, sicut scriptum est Sap. 14. Tu autem pater gubernas omnia prouidentia. Ex quo patet quod gubernatio supponit prouidentiam, sicut actus imperatus ab ea. Prouidentia autem dispositio, quia prius est vnquamquod ordinare in suo gradu, quod prouidere de necessariis ad exequendum officium suum. vtrunque autem horum supponit scientiam, per quam Deus non solum cognoscit ea quæ ordinantur inter se, & ad finem, sed etiã ipsum finem, propter quem istum ordinem instituit. Patet ergo quod prouidentia per se & directe pertinet ad intellectum practicum, sicut & prudentia, vnde & Boëtius. 4. de consolatione dicit quod prouidentia est ipsa diuina ratio in summo omnium principum constituta, sed executio prouidentie non fit nisi mediante voluntate diuina quæ importat actus transeuntes in materiam exteriorem, & sic loquitur Damasc. lib. 2. cap. 29. quod prouidentia est diuina voluntas, secundum quam omnia quæ sunt in finem, conuenientem deductionem accipiunt, sic ergo patet primum.

7. **Q**VANTVM ad secundum sciendum est quod aliquid potest subesse prouidentie dupliciter. Vno modo sicut illud cui prouidetur, & hoc modo subsunt prouidentie sola subsistentia vel supposita. Cuius ratio est, quia illi soli cuius est agere & per actionem tendere in finem competit quod ei prouideatur de his quæ expediunt actioni & consecutioni finis, sed solis suppositis competit agere, & per actionem tendere in finem, ergo non omnia subsunt prouidentie vt eis prouideatur, sed solum supposita vel subsistentia. Alio modo potest aliquid subesse prouidentie, non sicut illud cui prouidetur, sed sicut illud de quo prouidetur, vel contra quod prouidetur, vtrunque enim cadit sub prouidentia, scilicet collectio expeditum, & remotio impedimentorum, & hoc modo dicendum est quod omnia quæ sunt in creaturis subsunt diuine prouidentie.

8. Quod patet remouendo tria quæ videntur subterfugere diuinam prouidentiam quæ sunt casualia & fortuita, & mala contingencia. Casualia enim & fortuita videntur subterfugere Dei prouidentiam, quia quod non est præcognitum non est prouisum, sed casualia non sunt præcognita cum accidat præter intentionem agentis, ergo non sunt prouisa. Item mala videntur prouidentiam subterfugere, quia prouidentia videtur solum se extendere ad illa quorum Deus est causa, sed deus non est causa malorum saltem cuiuslibet, ergo &c. Item contingencia ad vtrumlibet eorum videntur subterfugere, quia quod non est in se determinatum, non est ordinatum ad determinatum finem, sed contingens ad vtrumlibet non est in se determinatum, ergo nec ordinatum in determinatum finem, sed omne prouisum est ordinatum in determinatum finem, ergo &c.

9. Primum istorum non cogit, non enim ex hoc dicitur aliquid casuale vel fortuitum, quia nullam habet causam, dicente Boëtio. 5. de consolatione, quod nihil est quod ex causis legitimis non oriatur, sed propter hoc quod euenit præter intentionem agentis. vnde fossio agri per se causam habet, & repertio thesauri similiter, ad concursus harum causarum est per accidens, et non intentus ab aliqua dictarum causarum, ideo fodiens à casu inuenit thesaurum, si autem esset aliqua causa has duas connectens per se respectu illius non esset effectus casualis, sed intentus, cum ergo omnis ordo & ois causarum connexio sit à diuina prouidentia, respectu eius nihil est à casu vel à fortuna, & hæc est via Boëtii. 5. de consolatio. vbi dicit sic, licet casus sit inopinatus euentus ex confluentibus causis in his quæ propter aliquid geruntur concurrere atque consueuerit facit causas, ordo ille ex inuitabili connexione procedens qui de prouidentie fonte descendens cuncta suis locis temporibusque disponit.

10. Secundum etiã non cogit, quia ad plura se extendit diuina scientia quæ eius causalitas. Prouidentia autem ad scientiam pertinet, & ideo potest se extendere ad mala, ad quæ non se extendit causalitas diuina, vnde cadit sub diuina prouidentia, vt illa cõtra quæ prouidetur hominibus ne fiant, & si facta fuerint, ordinantur per penam, & ex iis per diuinam prouidentiam multa bona eliciuntur.

11. Tertium similiter non valet, nam & contingencia ad vtrumlibet licet sint indeterminata in sua causa particulari, secundum se cõsiderata, tamen apud diuinam scientiam sunt determinata, vt dictum fuit prius, quia Deus non solum scit causas impedibiles secundum se, sed omnia impedimenta quæ possunt euenire & quæ euenient, quibus scitis scitur quicumque effectus contingens secundum determinationem esse, & ideo contingencia sic determinata, prouidit Deus ad determinatos fines, & sic patet secundum.

12. **Q**VANTVM ad tertium dicendum quod Deus non prouidet æqualiter omnibus. Quod patet dupliciter. Primo sic, illa quæ non ordinantur ad æqualem finem non subsunt æqualiter prouidentie. Nam finis & ea quæ promouent in finem debent habere proportionem, prouidentia autem est eorum quæ conferunt ad consecutionem finis, sed non omnia ordinantur in æqualem finem, sed quedam in supernaturalē, vt creatura rationalis, alia vero in finem purè naturalem, vt creatura irrationalis, ergo &c. Secundum sic, executio prouidentie respectu aliorum

Vide sup. d.

33. q. 1. c. 1.

d. 32. q. 3.

quorum est à deo immediatè, scilicet respectu angelorum & eorum quæ immediatè à deo producuntur, respectu autem aliorum est mediatis causis secundis, quare manifestum est quod providentia dei non est æqualiter de omnibus. Hæc autem inæqualitas est ex parte rerum, & non ex parte dei, qui vna ratione simplici scit quod unicuique rei expedit ad consecutionem sui finis.

13. Ad Primum argumentum dicendum est quod providentia humana non se extendit nisi ad contingentia, nec ad illa omnia, sed solum ad illa quæ possunt per hominè fieri, vel impediri, & quia homo non est factor rerum naturalium & necessariorum, ideo ad hæc non extendit providentia humana, sed quum Deus sit factor rerum quas necessarias dicimus, licet liberè & nõ necessarìo productæ sint à deo, ideo res necessarìe subsunt diuinæ providentiæ in quantum eis sciens & liberè volens cõtulit ea quæ sunt expedientia ad consecutionem sui finis.

14. Ad secundum dicendum quod ad prouisoem particularem pertinet remouere impedimenta finis particularis quem intendit, ad prouisoem verò vniuersalem pertinet amouere ea quæ impediunt consecutionè finis vniuersalis, propter quod negligit quandoq; bonum particulare, mala autem particularia naturæ quæ sunt mala pœnæ non impediunt bonum cõmune, imò promouent & necessaria sunt, quia in sphaera generabilium & corruptibilium non potest saluari bonum totius sine malo partis quia generationes sunt ibi necessaræ, generatio autem vniuersalis nõ potest esse sine corruptione alterius, & ideo mala pœnæ vel potius naturæ, vt defectus & corruptiones sunt intenta à prouisoem vniuersali. De malis verò culpæ quod non * habeant ab vlio impediri, potest dupliciter dici. Vno modo quod non possunt impediri sine præiudicio boni vniuersalis, quia non permittitur creatura rationalis agere secundum proprium motum suæ libertatis.

* alius debeat à deo

Alio modo quod ad prouisoem pertinet remouere impedimenta, vel dare rei illa per quæ possit vitare illa quæ impediunt ipsam à consecutione finis, & hoc est magis debitum his quæ consequuntur finem ex merito suæ actionis. In hoc enim est magna pars meriti, quod homo liberè caueat ab his quæ possunt eum impedire à consecutione sui finis. Deus autem omni creaturæ rationali contulit auxilia per quæ potest vitare mala culpæ, & impedimenta suæ salutis, ideo &c.

15. Quid autem dicitur Sap. 12. quod æqualiter est ei cura de omnibus pro tanto dicitur, quia inæqualitas est in rebus prouisus, non autem in Deo prouidente.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum providentia sit idem quod fatum.

Thom. 1. q. 1. ar. 16.

Deinde queritur, vtrum providentia sit idem quod fatum. Et videtur quod sic, quia cõparatio alicuius ad diuersa non plurificat eius essentiam, sed providentia & fatum non differunt, nisi secundum cõparationem ad diuersa, dicente Boetio. 4. de cõsolatione sic, modus quo res geruntur cum ad diuinam cognitionem referuntur, providentia dicitur. Cum verò ad res ipsas quæ geruntur, fatum vocatur, quare &c.

2. IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. 5. de Ciui. dei, quod nihil fato fieri dicimus, nihil autem fieri diuinam providentia, est erroneum, ergo non sunt idem fatum & providentia.

3. RESPONSIO. Fatum dupliciter accipitur. Vno modo pro vi syderum inconsiderata, vnde, 5. de Ciui. dei dicitur quod cum homines fatum audiunt vsitata loquendi consuetudine nõ intelligunt nisi vim positionis syderum. Alio modo dicitur fatum ordo causarum & earum connexio prout reducuntur in diuinam voluntatem & scientiam omnia ordinatè & connectentem, sicut dicitur in eodem lib. cap. 2. Et iste modus est magis proprius quod primus. Fatum enim à fando dicitur. Illud autem quod diuina præscientia ordinatum est quadà causarum connexio ne effatur, sicut verbum vocale est quoddam effatum interioris conceptus.

4. Sic ergo accipiendo fatum, patet quod differt in multis à providentia. Primo ex parte subiecti in quo est. Illa enim sunt diuersa quæ sunt in diuersis subiectis, sed providentia & fatum sunt huiusmodi, nam providentia est in

Deo, fatum autem in causis secundis, est enim ordo causarum reductus in Deum, ordo autem est in ordinatis, quare &c. Secundo, quia fatum dependet ex providentia & in ipsam reducitur & non econuerso. Tertio, quia providentia est æterna, fatum autè temporale, quod enim Deus ab æterno disposuit & prouidit, fato temporaliter subministrat. Quarto, quia non oia subduntur fato, sicut illa quæ immediatè à Deo procedunt absq; ordine causarum secundarum, & generaliter quanto aliqua sunt viciniora Deo, tanto minus subduntur fato, omnia autem subduntur diuinæ providentiæ, vt patuit prius, quare &c.

5. Ad Argumentum in oppositum dicendum quod fatum & providentia non solum differunt penes diuersos respectus, sed penes multa alia vt visum est. Quod autem dicit Boetius quod modus quo res geruntur cum ad diuinam cognitionem referuntur &c. sic accipiendum est ac si dixisset, quod diuina cognitio respectu talium est providentia, sed sed executio est per fatum.

6. Quod autè dicit Aug. fato nihil fieri, verum est prout fatum dicebat aliqui esse vim syderum imponentem necessitatem his quæ fiunt à libero arbitrio, aliter non.

DISTINCTIO XL.
Sententia literæ Magistri in generali & speciali.

Prædestinatio verò. Superius determinauit Magister de scientia dei in communi, hic verò determinat de ea prout se habet ad saluandos specialiter, scilicet de prædestinatione. Et diuiditur in tres partes. Primo enim determinat de prædestinatione in se. Secundo per cõparationem ad suam causam. Secunda in princ. 41. dist. si autem querimus. Prima in tres partes diuiditur. Primo determinat quid sit prædestinatio. Secundo declarat prædestinationis certitudinem. Tertio de prædestinatione in cõparatione ad reprobationem. Secunda ibi, Prædestinatorum nullus. Tertia ibi, Cumq; prædestinationi. Secunda istarum diuiditur in tres partes. Primo enim proponit quadã veritatem. Secundo obicit in contrarium & soluit obiectionem. Tertio obicit contra solutionem & soluit. Secunda incipit ibi, Ad hoc autè obiciunt. Tertia ibi, Veruntamen adhuc hinc instant. Hæc est diuisio & sententia generalis.

2. IN speciali verò sic procedit, & proponit primo quod prædestinatio est præparatio gratiæ, & quod prædestinatio non potest esse sine præscientia, præscientia autè sine prædestinatione potest bene esse. Postea subdit quod prædestinatorum numerus est certus, non enim prædestinatus potest damnari, nec reprobatus saluari. Deinde obicit contra hoc. Potest enim Deus dare gratiam quibus non dat, & subtrahere quibus non subtrahit, igitur potest augeri vel minui numerus electorum. Et respondet quod istæ propositiones, prædestinatus potest damnari, reprobatus potest saluari, possunt intelligi distinctè, nõ enim possunt simul esse. scilicet quod prædestinatus sit & damnatus, quod præscitus sit & saluetur, sed diuisim veræ sunt, in eo enim qui est prædestinatus est possibilitas ad vtrumq; innuit etiam aliam solutionem dicens, quod licet prædestinatus possit damnari, non tamen prædestinatus in quantum prædestinatus est, hæc enim additio propositionem veram facit falsam, & falsam facit veram. Deinde obicit contra hoc si prædestinatus in quantum prædestinatus nõ possit damnari, & prædestinatus ab æterno nõ potest non esse prædestinatus, ergo ille qui est prædestinatus nullo modo poterit danari, & respondet quod cum dicitur non potest nõ esse prædestinatus, potest dupliciter intelligi, vel cõiunctim vt prius prædestinatus postea nõ sit prædestinatus, vel diuisim (vt sit sensus) quod sicut Deus ab æterno potuit illi non prædestinari prædestinare, ita & modo potest, quia actus diuinus nõ transit in præteritum, & sic ille qui est prædestinatus potest esse nõ prædestinatus sicut ab æterno potuit prædestinari, vnde autem subdit quod in actibus hominum qui transeunt in præteritum talis distinctio loci nõ habet. Postea cõparat prædestinationem & reprobationem ad iniuicem, vnde dicit quod sicut prædestinatio nominat electionem & præscientiam & præparationem beneficiorum dei, ita reprobatio dicit præscientiam iniquitatis & præparationem pœ-

quest. preced.